

Recenzja

I. Dorobku naukowego, organizacyjnego i dydaktycznego dr Łukasza Kozery w związku z wystąpieniem o nadanie stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie nauk o polityce.

1. Rozwój naukowy habilitanta można określić z jednej strony jako typowy dla tej dziedziny nauk a z drugiej prawidłowy. Wysiłek naukowej eksploracji po uzyskaniu stopnia doktora skupił wszak na problematyce lokalnej, regionalnej; Ponidzie i Ziemia Świętokrzyska; reforma samorządowa po 1989r, pozycja prawna gmin wiejskich, rola samorządowych wspólnot lokalnych, rolnictwo i przemysł Ponidzia.

Kolejny obszar badawczy stanowiło województwo świętokrzyskie; problematyka turystyki, perspektywicznych kierunków rozwoju regionu zwłaszcza w zakresie produkcji rolnej i gospodarki leśnej – także działań politycznych. Wyniki badawcze publikował w pismach naukowych, wydawnictwach zbiorowych i ogłaszał na sympozjach i konferencjach, gromadzących zarówno ludzi nauki, jak i popularyzatorów-regionalistów.

Gdy w roku akademickim 2008/2009 został zatrudniony w Instytucie Politologii Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie wyraźnie zintensyfikował pracę naukowo-badawczą. Rozszerzył obszary eksploracji na problematykę krajową – państwa i międzynarodową. Brał regularnie udział w konferencjach Interpolis organizowanych przez Uniwersytet w Bańskiej Bystrzycy (Słowacja) dla młodych pracowników nauki. Nawiązywał liczne kontakty naukowe z ośrodkami zagranicznymi – Słowacji, Czech, Ukrainy. Wysiłek naukowo-badawczy skupił na: problematyce wymiany gospodarczej, regulacjach proeksportowych, warunkach inwestycyjnych, zwłaszcza w zakresie produkcji rolnej, handlu zagranicznego Polski i Słowacji. Godna uwagi w tym miejscu jest publikacja książkowa o finansach samorządu terytorialnego – w pryzmacie regulacji prawnych i ekonomicznych. Zwrócił uwagę na rzadko poruszaną kwestię poręczeń i gwarancji udzielanych przez samorząd, zabezpieczeń zamówień publicznych i wybranych poręczeń na realizację wybranych projektów unijnych.

Kolejna książka objęła problematykę regulacji prawnych i ekonomicznych w gospodarce Czech, następna zaś handlu Polski ze Słowacją.

Jako młody naukowiec rozwija działalność ekspercką na rzecz międzynarodowych firm i instytucji finansowych w Donbasie (Ukraina), Warszawie i Krakowie.

Osobnym polem naukowej aktywności habilitanta był udział w wymianie myśli naukowej na konferencjach zarówno krajowych – 12, jak i zagranicznych – 18: Bańska Bystrzyca, Koszyce, Liptowski Mikulasz, Iwano-Frankiwnsk, Lwów; jako referent i dyskutant odbył też dwa staże naukowe w uczelniach Słowacji i Ukrainy.

Dorobek naukowy dra Ł. Kozery obejmuje łącznie 71 różnego rodzaju publikacji, w tym: 7 książek, 16 wydawnictw zbiorowych pod redakcją bądź współredakcją plus artykuły i recenzje. Do tego trzeba dodać kierowanie bądź udział w realizacji 12 krajowych i międzynarodowych projektów badawczych.

O rozległości zainteresowań naukowo-badawczych świadczy problematyka na łamach publikacji i prezentowana na konferencjach naukowych: transformacja systemów bankowych, unijna polityka regionalna, pomoc postpenitencjarna, samorząd rolniczy, mediacje na rynku finansowym w dobie kryzysu, system bankowy w Polsce, polskie banki na Ukrainie, organizacje pozarządowe, gaz ziemny jako komponent bezpieczeństwa narodowego, wejście Polski do strefy Euro a ryzyko gospodarcze, zabezpieczenie wiarytelności kredytowej banków, Unia Europejska a kryzys finansowy, Europejski Bank Centralny w systemie prawnym UE, inwestycje Banku Światowego na Ukrainie, bezpieczeństwo w polityce spółkowej, izby rolnicze w systemie gospodarczym Polski.

Habilitant jest postacią rozpoznawaną w życiu naukowym, o czym świadczy fakt 12 cytowań w publikacjach zagranicznych i 13 w krajowych. Znalazł się też w albumie 28 rozwijających się młodych naukowców polskich.

2. Osiągnięcia naukowe *organizacyjne*

Podzielić można na dwie grupy – w Uczelni i na zewnątrz.

Pierwsze – opiekun roku, członek komisji rekrutacyjnej, pełnomocnik Rektora ds. organizacji międzyobszarowego kierunku studiów Edukacja Prawna i Obywatelska, członek Rady Instytutu Politologii.

Drugie – organizator 4 konferencji międzynarodowych, członek Zespołu ds. współpracy naukowo-badawczej przy Kijowskim Instytucie Biznesu i Technologii – Filia w Żytomierzu, członek Stowarzyszenia Rozwoju Kulturalno-Gospodarczego Powiatu Pinczowskiego, członek Stowarzyszenia Integracja Europa – Wschód w Kielcach oraz członek Europejskiego Stowarzyszenia Promocji Nauki w Krakowie. Pod Jego redakcją ukazuje się od 2009 roku pismo naukowe: *Gospodarka. Finanse. Społeczeństwo*.

3. Osiągnięcia dydaktyczne

Kto ma osiągnięcia w pracy naukowo-badawczej jest z reguły dobrym dydaktykiem – to myśl zawarta w obiegowym powiedzeniu, które zadomowiło się w środowisku akademickim od wielu lat: odnosi się ono w prostej linii do Habilitanta. Jako adiunkt w Instytucie Politologii Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie realizuje wykłady i ćwiczenia ze studentami politologii, administracji, stosunków międzynarodowych oraz bezpieczeństwa wewnętrznego państwa. Od roku akademickiego 2011/2012 prowadzi samodzielnie seminaria dyplomowe. Pełnił też obowiązki promotora pomocniczego w przewodzie doktorskim.

Opracował program dla międzyobszarowego kierunku studiów – Edukacja prawna i obywatelska. W roku akademickim 2014/2015 był członkiem zespołu pracującego nad koncepcją planów i programu studiów na kierunku Prawo. Był też współautorem wniosku do Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego dotyczącego otwarcia nowego kierunku studiów – Prawo. Pozytywnie rozpatrzony i od 1 października 2015 roku został uruchomiony na Wydziale Humanistycznym UP im. KEN w Krakowie.

Opracował też koncepcje nowych przedmiotów, które weszły do realizacji: Instytucje nadzoru i kontroli państwowej – wykład i ćwiczenia na kierunku Bezpieczeństwo Wewnętrzne; System bankowy w Polsce – na kierunku Administracja oraz Nadzór i kontrola w systemie bezpieczeństwa wewnętrznego państwa – na studiach doktoranckich.

Kształci młodą kadrę – seminaria dyplomowe. Opublikował skrypt – Publiczne prawo gospodarcze.

II. Rozprawa habilitacyjna

Polityka agrarna w procesie modernizacji polskiego rolnictwa, wyd. Europejskie Stowarzyszenie Promocji Nauki, Kraków 2010, ss. 355 – jest niewątpliwie największym osiągnięciem naukowo-badawczym Habilitanta. Tak sformułowany problem badawczy spełnia wymogi pracy habilitacyjnej pod każdym względem. *Polityka agrarna w procesie modernizacji polskiego rolnictwa* dotyczy jednego z najważniejszych działów wytwórczości narodowej. Rolnictwo w okresie II RP dawało zatrudnienie koło 60% ludności czynnej zawodowo – obecnie 14,8%. Problem badawczy ma więc wymiar nie tylko gospodarczy, ale społeczno-polityczny. Segment merytoryczny pracy nie budzi jakichkolwiek zastrzeżeń. Podobnie jest z dwoma pozostałymi. Obszar obejmuje terytorium państwa polskiego: II RP – PRL – Polska współczesna. Czasokres badań jest dość rozległy – blisko 100-letni. Czyni to zadość ciężarowi gatunkowego habilitacji, która powinna mieć wymiar syntezy badanego problemu. Warunek ten spełnia rozprawa dra Łukasza Kozery.

Temat rozprawy jest oryginalny, nowatorski. W dotychczasowym polskim piśmiennictwie – literaturze, różne publikacje książkowe przedstawiają wyimki badań wybranych problemów – np. A. Wojtas skupił się na problematyce agrarnej w polskiej myśli politycznej 1918 – 1948 (Warszawa 1983) czy K. Bajan – *Polityka rolna w PRL* (Warszawa 1984).

Dla realizacji tematu badawczego Autor zgromadził i wykorzystał imponującą wręcz bazę źródłową, różnorodnej proveniencji; archiwalne – zgromadzone głównie w Archiwum Akt Nowych, drukowane – a wśród nich akty prawne – konstytucje i inne ustawy, umowy międzynarodowe, rozporządzenia (28), biuletyny, roczniki statystyczne (203), prasowe – zawarte na łamach 56 tytułów. Wiedzę źródłową uzupełnia obszernie literatura: 169 książek autorskich i 33 wydawnictwa zbiorowe, 90 artykułów w pismach naukowych. Tok narracji uzupełniają 142 tabele.

Przytoczyłem dane liczbowe po to, by wskazać, że Habilitant wykazał się wręcz benedyktyńską pracowitością z jednej strony, z drugiej zaś dysponował materiałem do gruntownej analizy i kompetentnego wnioskowania.

Przyjął też zasadny merytorycznie chronologiczno-problemowy układ pracy. Rozdział pierwszy obejmuje okres międzywojenny. Politykę rolną kształtowały rządy demokratyczne – do 1926 r., przyjmując ustawy w reformie rolnej w 1920 i 1925 r., później realizowana przez dyktatorskie rządy sanacji. W 20-leciu rozparcelowano 2,6 mln ha podczas gdy dekretem PKWN z 6 września 1944 r. - 6,2 mln ha ziemi.

Zasadnie Autor wyeksponował założenia agraryzmu, będące ideologią ugrupowań politycznych ruchu ludowego, wszak wieś była bazą społeczną ludowców i oni prezentowali najbardziej rozwinięte koncepcje dotyczące zmian ustroju rolnego. Obejmowały one nie tylko parcelację wielkiej własności ziemskiej, ale też komasację i meliorację gruntów, likwidację serwitutów, prawną obronę przed rozdrabnianiem, zalesienie nieużytków, tani kredyt krótko- i długoterminowy, progresję i regresję w polityce podatkowej, regulacje cenowe, zapewniające opłacalność produkcji rolnej, organizację zbytu płodów i produktów rolniczych, rozwój szkolnictwa rolniczego.

W przebudowie ustroju rolnego doceniali rolę samorządu, rozbudowę dróg bitych, wprowadzenie ubezpieczeń państwowych od ognia, gradobicia i klęsk żywiołowych, wprowadzenie ochrony leśnej przed wytrzebieniem drzewostanu, rozwój sadownictwa i warzywnictwa przerobu płodów rolnych.

Politykę agrarną w okresie PRL Autor słusznie podzielił na dwa podokresy – rozdziały, dla których datą graniczną jest 1970 r., charakteryzująca negatywny proces stabilizacji Polski – w rolnictwie zaznaczony forsowną kolektywizacją – opartą na wzorach radzieckich, walkę z „kułakami” (do 1956 r.) zmierzającą do likwidacji prywatno-indywidualnej własności.

Po tzw. „odwilży październikowej” 1956 r. z około 10 tysięcy rolniczych spółdzielni produkcyjnych upadło 90%, wytyczona została wspólna polityka rolna PZPR i ZSL. Odrodziły się kółka rolnicze i spółdzielczość wiejska. Ponieważ proces destalinizacji Polski był niekonsekwentnie realizowany przez W. Gomułkę, przeto kolejny kryzys polityczny grudnia 1970 r. zaczął się od podwyżki cen na artykuły spożywczo-konsumpcyjne.

W rozdziale III Autor analizuje politykę agrarną ekipy E. Gierka po 1970 r. Nowa polityka rolna PZPR i ZSL w pierwszych latach po krwawych wydarzeniach na Wybrzeżu przyniosła wyraźną poprawę w modernizacji rolnictwa – zniesienie obowiązkowych dostaw, łatwo dostępny niskoprocentowy kredyt, rozwój budownictwa gospodarczego, dróg i wprowadzenie rent rolniczych i wzrost opłacalności produkcji rolniczej.

Polityka centralnie sterowana, oparta o system nakazowo-rozdzielczy załamała się w połowie lat 70.; zmalał strumień przekazywanych środków do produkcji rolnej a doktrynalnie komuniści nie rezygnowali z dążenia do uspołecznienia rolnictwa.

Po kolejnym kryzysie 1980 r. i wybuchu ruchu solidarnościowego, odrzucono założenia doktrynalne, doceniając znaczenie roli indywidualnych gospodarstw chłopskich, uznając je za trwałe element gospodarki państwa a w znowelizowanej konstytucji uznano nienaruszalność chłopskiej własności ziemi i prawo do jej dziedziczenia.

Kończącą część analizy stanowią lata przebudowy ustrojowej po 1989 r. Z jednej strony Polska wróciła do rodziny państw suwerennych, demokratycznych, wprowadziła gospodarkę wolnorynkową, znosząc system nakazowo-rozdzielczy; z drugiej zaś rolnictwu wypadło zapłacić wysoką cenę z racji reform Balcerowicza. Liberalizacja cen, wprowadzenie rozwiązań sprzyjających prywatnej inicjatywie gospodarczej, skrajnie głęboka dewaluacja, wzrost inflacji, zubożenie spowodowane spadkiem wartości pieniądza, odrzucenie dorobku minionych dekad, galopująca i nieprzemyślana prywatyzacja, negacja wszelkiej własności kolektywnej, wykup majątku za symboliczne kwoty – uderzały w chłopskie gospodarstwa rodzinne. Rozwój produkcji rolniczej zahamowało odcięcie od rynków wschodnich – Rosji i Białorusi. Szansą dla modernizacji polskiego rolnictwa stało się wstąpienie do Unii Europejskiej.

Wszystkie te ważne problemy Autor rekonstruuje rzetelnie w spokojnym tonie narracji, dążąc do uszanowania prawdy – naczelnej wartości nauki. Jak każda niemal książka, tak też i recenzowana nie jest pozbawiona drobnych usterek bądź nieścisłości. Niektóre kwestie mogą być dyskusyjne, jak chociażby ta zawarta na str. 14, dotycząca agraryzmu: „W wielu wypadkach była to koncepcja utopijna, zakładająca istnienie „trzeciej drogi” między kapitalizmem a socjalizmem”.

Trafiają się też nieścisłości merytoryczne, dane nieprawdziwe. Jako przykład podaję informację ze stronicy 30. o tym, że w 1931 roku Stronnictwo Chłopskie połączyło się ze

Stronnictwem Ludowym. Otóż na Kongresie 15 marca 1931 r. Stronnictwo Chłopskie połączyło się z PSL Wyzwolenie i PSL Piast, tworząc Stronnictwo Ludowe.

Inne nieścisłości odnoszą się do nazwisk bądź nazw partii politycznych. Np. nie Ziembliński (s. 9 i s. 347) a Ziemiński; nie Stronnictwo pracy (s. 33) a Stronnictwo Pracy (nazwa własna); podobnie nie Związek ludowo-narodowy a Związek Ludowo-Narodowy; str. 331 – *Roczniki dziejów ruchu ludowego* – powinno być *Roczniki Dziejów Ruchu Ludowego*. Między tabelami 4 i 5 na stronie 46. powinien być komentarz.

Jeszcze inne wiążą się z techniką pisania pracy naukowej. Oto przykłady: na str. 18. w przypisie 32. powinno być „Tenże”; str. 20 – przypis 45 – niepełny opis bibliograficzny, też na str. 28. – p. 82. Na str. 335. przy mojej publikacji *Neoagrarium i trzecia droga* – brak jest podtytułu: *Przebudowa i walka o nową Polskę*. Właściwy zapis – wiersz niżej.

W wykazie druków zwartych – Monografie Autor wymienił tytuł pracy doktorskiej J. Ziemińskiego – *Koncepcje społeczno-ekonomiczne polskich agrarystów* (praca niepublikowana w zbiorach Biblioteki UMCS. Niezasadnie – należało wyodrębnić prace niepublikowane, w rzędzie których obok powyższej mógł znaleźć się tekst A. Mieczkowskiego – maszynopis powielany (s. 336) czy jeszcze inne.

III. Konstatacje i wnioski końcowe

Wszystko to, co do tej pory napisałem, uzasadnia pozytywnie wniosek o nadanie doktorowi Łukaszowi Kozarze stopnia naukowego doktora habilitowanego. Od uzyskania stopnia doktora Habilitant uzyskał znaczny dorobek naukowo-badawczy o czym świadczy nie tylko ilość publikacji, w tym także książkowych, ale też udział w zespołach badawczych, również o charakterze międzynarodowym, jako eksperta naukowego, organizatora i referenta na konferencjach krajowych i zagranicznych. Działalność naukowo-badawcza ma wymiar poznawczy i użyteczny. Publikacje naukowe wnoszą do gmachu wiedzy wkład wzbogacony o nowe elementy poznawcze z jednej strony, inspirują naukowo a z drugiej mogą być wykorzystane w praktyce politycznej, formułowaniu programów partii i organizacji. Rzetelność naukowa jest cechą charakterystyczną publikacji Ł. Kozery: gruntowna analiza źródeł, krytyczne wykorzystanie literatury, ścisłość związku treści z tytułami problemów

badawczych, spokojny i rzetelny tok narracji, obiektywizm we wnioskowaniu, niezależność myślenia cechują sylwetkę naukową Habilitanta. Przemawiają też za tym, by uznać jego różne pola aktywności – także organizacyjne i dydaktyczne jako świadczące o dojrzałości do wypełniania obowiązku samodzielnego pracownika nauki.

Jan Jachymek

em. prof. zwyczaj. UMCS

Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa

im. Szymona Szymonowica w Zamościu

Lublin

14 04 2017 r.